

**Program autorski nauczania
języka i kultury ormiańskiej**

dla szkoły podstawowej i liceum

(I etap edukacyjny – nauczanie początkowe kl. I - III)

(II etap edukacyjny – IV-VIII)

liceum (4 lata)

opracowała

Margarita Woźniakowska

SPIS TREŚCI

Spis treści .....

Charakterystyka programu.....

I etap edukacyjny – nauczanie początkowe kl. I - IV.....

(cele, zadania, treści, przewidywane osiągnięcia, procedury osiągnięcia celów, opis
założonych osiągnięć, lektura).

II etap edukacyjny – kl. V - VIII.....

(cele, zadania, treści, przewidywane osiągnięcia, procedury
osiągania celów, opis założonych osiągnięć, lektura, propozycje
metod oceny).

Liceum.....

(cele, zadania, treści, przewidywane osiągnięcia, procedury osiągnięcia celów, opis założonych osiągnięć, lektura, propozycje metod oceny).

Uwagi do realizacji programu.....

CHARAKTERYSTYKA PROGRAMU

Język ormiański jako przedmiot nauczania ma doniosłe znaczenie dla podtrzymywania poczucia tożsamości językowej i kulturowej uczniów narodowości ormiańskiej. Zaprezentowany dokument przedstawia program kursu języka ormiańskiego dla uczniów narodowości ormiańskiej w międzyszkolnych zespołach nauki.

W programie akcentuje się podejście komunikacyjne, czyli praktyczną znajomość języka i zdobycie kompetencji językowo-komunikacyjnej w zakresie czterech podstawowych sprawności: rozumienia, mówienia, czytania i pisania.

Nauczanie języka ormiańskiego (wg tego programu) składa się z 3 etapów:

1. początkowy / elementarny – kl. I – IV
2. podstawowy – kl. V-VIII
3. liceum

Na wszystkich etapach akcentuje się korelacje języka ormiańskiego z innymi przedmiotami, jednak najistotniejsze powiązania tematyczne mają programy przedmiotów humanistycznych, zwłaszcza języka polskiego: gramatyka, literatura i kultura. Na lekcjach

należy odwoływać się do wiedzy uczniów, nabytej na lekcjach historii, języków obcych, wychowania muzycznego, plastycznego i innych.

Program określa:

- A. Szczegółowe cele edukacyjne.
- B. Zadania szkoły.
- C. Materiał nauczania związany z celami edukacyjnymi.
- D. Przewidywane osiągnięcia.
- E. Procedury osiągnięcia celów.
- F. Opis założonych osiągnięć ucznia.
- G. Propozycje metod oceny.
- H. Spis lektur

W programie wyróżniono dwa podstawowe działy treści kształcenia: kształcenie językowe oraz kształcenie literackie i kulturalne.

W zakresie kształcenia językowego wyodrębniono dwa działy: ćwiczenia w mówieniu i pisaniu oraz naukę o języku.

Kształcenie literackie zostało powiązane z treściami kształcenia kulturalnego w zakresie teatru, filmu i telewizji.

W treściach kształcenia zostały wyodrębnione zagadnienia przeznaczone do samodzielnej ich realizacji przez ucznia. Służą one wyrobieniu nawyków i umiejętności uczenia się, m.in. posługiwania się podręcznikiem, słownikiem, encyklopedią, czasopismami, a także umiejętności sporządzania notatek i korzystania z nich.

Między poszczególnymi działami kształcenia występuje ścisły związek. Kształcenie sprawności językowej odbywa się zarówno w obrębie nauki i języku, jak i w pracy z utworem literackim oraz w kontakcie z innymi dziełami kultury. Wnikliwa analiza utworu literackiego uwarunkowana jest dobrą znajomością języka.

Po treściach kształcenia przedstawione zostały procedury osiągania celów oraz wyliczone założone osiągnięcia ucznia i propozycje metod ich oceny.

Program zawiera także spis lektur.

I ETAP EDUKACYJNY NAUCZANIE POCZĄTKOWE

Klasy I – III

A. Cele edukacyjne

Celem kształcenia i wychowania na etapie nauczania początkowego jest wspomaganie wszechstronnego i harmonijnego rozwoju ucznia, a w szczególności:

1. Rozbudzanie potrzeby uczenia się języka ormiańskiego i poznawanie kultury ormiańskiej.
2. Kształtowanie poczucia przynależności do społeczności swej szkoły, środowiska lokalnego, regionu i kraju.
3. Nabywanie i rozwijanie umiejętności czytania, pisania i estetycznego wypowiedzania się w języku ormiańskim.
4. Rozumienie tekstu słuchanego i czytanego.
5. Umiejętność działania językowego w różnych sytuacjach szkolnych i pozaszkolnych.

B. Zadania szkoły

1. Kształtowanie motywacji uczenia się języka ormiańskiego.
2. Uświadamianie uczniom, że wspólnoty takie jak rodzina, środowisko lokalne i ojczyzna stanowią wielką wartość w życiu każdego człowieka, i że każdy ma wobec tych wspólnot obowiązki.
3. Rozpoznawanie poziomu sprawności warunkującego opanowanie przez uczniów podstawowych umiejętności mówienia, czytania i pisania; odpowiednio do tego prowadzenie ćwiczeń usprawniających.

C. Materiał nauczania

a. Tematyka

1. Mój dom, moje mieszkanie, mój pokój (lub mój stolik, moja szafka); nazwy prostych mebli i urządzeń technicznych. Moje ulubione zabawy i zabawki. Moje obowiązki (Հ. Շիրազ «Ինչ դառնալ», Ա. Սարգյան «Փոքրիկ քննադատը», Ն. Միքայելյան «Սեղանների տրտունջը»).
2. Ja i moja najbliższa rodzina, członkowie rodziny, ich zajęcia. Szacunek dla

rodziców, dziadków, krewnych i starszych, dom rodzinny; święta ormiańskie. Przykłady z utworów literackich (Ս. Կապուտիկյան «Իմ տասին», Գ. Մովսիսյան «Իմ աստիկը», Ա. Տերտերյան «Տասիս մաշված գոգնոցը».

3. Moja miejscowość, najbliższa okolica. Stolica Polski, Ojczyzna, jej symbole i święta narodowe. Rodzinne strony. (Բաֆֆի «Հայերենի առաջին ուսուցիչը», Ս. Կապուտիկյան «Երգ հայրենիքիս մասին», «Հայոց աշխարհ», Պ. Սևակ «Հայաստան», Ս. Մուրադյան «Ես հայ եմ», Գ. Գաբրիելյան «Արցախ»).
4. Nasza szkoła: klasa i jej wyposażenie, przybory szkolne; poszanowanie sprzętów i pomocy naukowych. (Հ. Թումանյան «Գրիչ», «Բզեզի դպրոցը», Պ. Իսախանյան «Ռետին», Կ. Մելիքտեղյան «Չարդանկար այբուբեն», Յ. Սահակյան «Այբբենարանի ուղեկից», Ե. Չարենց «Օ, գրքերի աշխարհը», Վ. Հովսեփյան «Գիրքը», «Դու մեր դպրոց սիրասուն», Ավ. Իսահակյան «Ամենապիտանի բանը».
5. Pory dnia, nazwy dni tygodnia, nazwy miesięcy, określanie godzin, data. Pory roku. Zmiany w przyrodzie. (Մ. Կորյուն «Ձմեռն եկավ», Գ. Սարյան «Փափուկ ձյուն», Սարմեն «Փաթիլների տակ», Հ. Թումանյան «Բամին», «Ամպն ու սարը», «Աշնան վերջը», Տերևաթափ, «Արծիվն ու կաղնին», «Մարտը», «Առաջին ձյունը», Ղ. Աղայան «Գարուն», Վ. Դավթյան «Գարունը եկավ», Մ. Կորյուն «Չորս եղանակ».
6. Przyroda: ogród, sad, pole, łąka. Nazwy jarzyn, owoców, kwiatów, zbóż, grzybów, jagód, ziół. Główne zagrożenia środowiska. (Հ. Սահյան «Գետը», Ս. Իսարազյան «Հացը», Ա. Դարբին «Ծիլը», Աթ. Խնկոյան «Ձնծաղիկ»).
7. Zwierzęta i ptaki: nazwy zwierząt, ptaków domowych i dzikich. Stosunek do zwierząt i ptaków, pomoc w przetrwaniu zimy (Գ. Եղիկյան «Չատիկ», Ա. Լիսիցյան «Հնարագետ նապաստակը», Վ. Անանյան «Լորիկները», «Մայր այծյամը», Հ. Թումանյան «Կաքավի գովքը» Մ. Թանգարանյան «Շրիկ նապաստակի արկածները», Ստ. Չորյան «Արջը», Ա. Ավագյան «Իմաստուն լորիկը».
8. Listy, życzenia, pozdrowienia, podstawowe zwroty grzecznościowe (powitanie, pożegnanie, dziękowanie, przepraszanie).
9. Zdrowie i higiena osobista: nazwy najczęściej występujących chorób, ich profilaktyka; podstawowe części ciała.
10. Tradycje kulturowe, tradycje świąteczne; stroje ludowe i piosenki ludowe. Uroczystości i zwyczaje szkolne.

b. Materiał fonetyczny, gramatyczny

1. Alfabet; porównanie z alfabetem polskim: podobieństwa i różnice; litery drukowane i pisane, litery duże i małe.
2. Głoski i litery.
3. Rozpoznawanie samogłosek i spółgłosek. Sylaba, – część wyrazu zawierająca samogłoskę. Podział wyrazów na sylaby, przenoszenie części wyrazów.
4. Samogłoski.
5. Spółgłoski.
6. Wymowa samogłosek.
7. Wymowa spółgłosek dźwięcznych.
8. Wymowa spółgłosek bezdźwięcznych (zwykłych i przydechowych).
9. Akcent wyrazowy.
10. Wyrazy podstawowe, wyrazy pochodne, podstawa słowotwórcza (temat, rdzeń), formant (przedrostek, przyrostek).
11. Wyrazy złożone (złożenia, zrosty, zestawienia).
12. Ubezdźwięcznienie. Przegłos.
13. Skróty.
14. Ormiańskie znaki pisarskie. Rozpoznawanie zdań oznajmujących, pytających, rozkazujących i wykrzyknikowych.
15. Wołacz. Mowa zależna, mowa niezależna
16. Rozpoznawanie rzeczownika, czasownika, przymiotnika, przysłówka, zaimka, liczebnika, przyimka, spójnika, partykuły, wykrzyknika.

D. Przewidywane osiągnięcia

Po pierwszym etapie nauki języka ormiańskiego uczeń powinien umieć – w zakresie rozumienia mowy, mówienia, czytania i pisania:

- wyróżniać w wypowiedziach zdania i równoważniki zdań,
- wyróżniać w zdaniach wyrazy, w wyrazach sylaby oraz głoski (samogłoski i spółgłoski),
- rozróżniać dźwięki w wyrazach brzmiących podobnie.
- rozpoznawać głoski w wyrazach
- rozróżniać zdania oznajmujące, pytające i wykrzyknikowe,

- prawidłowo reagować na polecenia nauczyciela odnoszące się do sytuacji szkolnej,
- prawidłowo reagować na pytania nauczyciela i kolegów w ramach tematów i sytuacji przewidzianych w programie,
- znajdować podobieństwa i różnice między treścią wypowiedzi nauczyciela na tematy związane z programem,
- rozumieć oryginalne teksty (bajki, przysłowia, anegdoty) w języku ormiańskim,
- znaleźć w tekście zdania lub fragment odpowiadający na konkretne pytanie nauczyciela,
- konstruować proste wypowiedzi, pytania i odpowiedzi na pytania, używać podstawowych zwrotów grzecznościowych,
- recytować wiersze (6-8), śpiewać solo lub z grupą (3-4 proste piosenki),
- czytać proste teksty (proza i poezja dla dzieci).
- prawidłowo pisać litery alfabetu ormiańskiego i łączyć je w wyrazy,
- transponować tekst drukowany na pisany
- zapisywać proste zdania,
- stworzyć samodzielnie krótką wypowiedź pisemną (3-4 zdania), związaną z realizowanymi tematami.

E. Procedury osiągnięcia celów

Kształcenie językowe

- Doskonalenie poprawnej wymowy i pisowni spółgłosek dźwięcznych i bezdźwięcznych.
- Akcent wyrazowy.
- Ubezdźwięcznienie.
- Przeglós.

Kształcenie literackie i kulturalne

- Doskonalenie form wypowiedzi ustnych i pisemnych.
- Ćwiczenie poprawnej wymowy ogólnej.
- Wartościowanie zjawisk artystycznych, utworów literackich i innych dzieł sztuki.

F. Opis założonych osiągnięć ucznia

Poniższe poziomy osiągnięć uczniów dotyczą klasy I oraz klas II i III, czyli całego etapu nauczania. Podział ten nawiązuje do zapisu w podstawie programowej. Poziom niektórych umiejętności wybiega poza wymagania zawarte w podstawie.

Osiągnięcia uczniów w klasach I-IV

Rozumienie ze słuchu

Uczeń:

- wykonuje polecenia wydawane przez nauczyciela po ormiańsku;
- reaguje całym ciałem na pojedyncze zwroty i wyrazy;
- rozumie sens bajek i historyjek (przy pomocy obrazków i gestów);
- rozumie wypowiedzi kolegów w klasie oraz nagrania na kasetach audio.

Mówienie

Uczeń:

- potrafi powtarzać za nauczycielem lub nagraniem;
- recytuje wiersze, rymowanki, śpiewa piosenki;
- występuje w przedstawieniach teatralnych;
- odpowiada na pytania pojedynczymi słowami lub stałymi zwrotami i wyrażeniami.

Czytanie

Uczeń:

- czyta pojedyncze wyrazy poprzez kojarzenie formy pisemnej języka z fonetyczną.

Pisanie

Uczeń:

- przepisuje pojedyncze wyrazy

Słownictwo

Uczeń:

- rozpoznaje i rozumie słowa w bajkach i historyjkach, choć nie wszystkie potrafi użyć;
- zna (potrafi wypowiedzieć) podstawowe słownictwo dotyczące własnej osoby, części ciała, ubrań, członków rodziny, zwierząt, owoców, warzyw, kolorów, liczb, zabawek.

Rozumienie ze słuchu

Uczeń:

- wykonuje polecenia wydawane przez nauczyciela po ormiańsku
- reaguje całym ciałem na pojedyncze zwroty i wyrazy;
- rozumie sens bajek i historyjek (przy pomocy obrazków i gestów);
- rozumie wypowiedzi kolegów w klasie oraz nagrania audio;
- potrafi wyróżnić najważniejsze informacje z tekstu słuchanego.

Mówienie

Uczeń:

- potrafi powtarzać za nauczycielem lub nagraniem;
- recytuje wiersze, rymowanki, śpiewa piosenki;
- występuje w przedstawieniach teatralnych;
- odpowiada na pytania pojedynczymi słowami lub stałymi zwrotami i wyrażeniami;
- umie nazwać i krótko opisać np. zwierzęta, ludzi i przedmioty;
- używa wybranych zwrotów i wyrażen do komunikacji w klasie;
- samodzielnie zadaje proste pytania nauczycielowi i kolegom w klasie.

Czytanie

Uczeń:

- czyta pojedyncze wyrazy poprzez kojarzenie formy pisemnej języka z fonetyczną;
- rozumie powtarzane często polecenia pisemne;
- czyta głośno proste zdania znane z interakcji w klasie lub z często powracających tekstów mówionych;
- czyta bardzo prosty, krótki tekst;
- śledzi tekst czytany przez nauczyciela i potrafi wskazać w nim przeczytany wyraz.

Pisanie

Uczeń:

- przepisuje pojedyncze wyrazy i zdania z tablicy;
- wstawia wyrazy w luki w tekście na podstawie podanego wzoru;
- pisze krótki i prosty tekst według przedstawionego wzoru

Słownictwo

Uczeń:

- rozpoznaje i rozumie słowa w bajkach i historyjkach, choć nie wszystkich potrafi użyć;
- zna (potrafi wypowiedzieć) podstawowe słownictwo dotyczące własnej osoby, części ciała, ubrań, członków rodziny, zwierząt, owoców, warzyw, kolorów, liczb, zabawek, nazw dni tygodnia, miesięcy, pór roku, sportów, pomieszczeń w domu, wyposażenia mieszkania, przyborów szkolnych, środków transportu, instytucji w mieście, zna także słownictwo określające czynności związane z ruchem oraz czynności wykonywane regularnie;
- umie zapisać słowa i pogrupować je w kategorie semantyczne, zestawić wyrazy przeciwstawne.

Kształcenie językowe

Uczeń:

- poprawnie wymawia i pisze samogłoski, spółgłoski i dwugłoski;

- zna podstawowe zasady pisowni;
- posługuje się poprawnym ormiańskim językiem literackim.

Kształcenie literackie i kulturalne

Uczeń:

- czyta proste teksty;
- tworzy samodzielnie krótkie wypowiedzi;
- zapisuje krótkie, proste zdanie.

POZIOMY UMIEJĘTNOŚCI

Poziom wysoki:

Uczeń:

- Swobodnie posługuje się językiem ormiańskim w ramach realizowanych treści programowych, umiejętnościami wykracza poza podstawę programową (minimum programowe):
- potrafi wyróżnić najważniejsze informacje z tekstu słuchanego, rozumie wypowiedzi kolegów i nauczyciela oraz nagrania audio,
- samodzielnie zadaje proste pytania nauczycielowi i kolegom w klasie,
- czyta samodzielnie w ramach opracowanego słownictwa,
- używa wybranych zwrotów i wyrażeń do komunikacji w klasie,
- pisze samodzielnie proste, krótkie teksty w ramach opracowanego wzoru.

Poziom średni:

Uczeń:

- Poprawnie posługuje się językiem ormiańskim w ramach realizowanej podstawy programowej (minimum programowego):
- wykonuje polecenia wydawane przez nauczyciela po ormiańsku, rozumie wypowiedzi kolegów, nauczyciela i nagrania audio,
- odpowiada na pytania pojedynczymi słowami lub wyrażeniami,
- używa wybranych zwrotów i wyrażeń do komunikacji w klasie,
- czyta krótkie teksty pod kierunkiem nauczyciela,
- pod kierunkiem nauczyciela pisze proste, krótkie teksty w ramach opracowanego wzoru.

Poziom zadowalający:

Uczeń:

- Przy pomocy nauczyciela posługuje się językiem ormiańskim w ramach realizowanego minimum programowego:
- wykonuje polecenia wydawane przez nauczyciela po ormiańsku
- reaguje na pojedyncze zwroty i wyrazy,
- powtarza za nauczycielem lub nagraniem,

- czyta pojedyncze wyrazy,
- przepisuje pojedyncze wyrazy.

Poziom niski:

Uczeń:

- W minimalnym stopniu opanował treści zawarte w realizowanym programie.
- Z trudnością i przy dużym wsparciu nauczyciela:
- wykonuje polecenia wydawane przez nauczyciela po ormiańsku,
- powtarza za nauczycielem lub nagraniem,
- czyta pojedyncze wyrazy,
- przepisuje pojedyncze wyrazy.

Poziom niezadowolający:

Uczeń:

-Nawet w minimalnym stopniu nie opanował treści zawartych w realizowanym programie nauczania. Nawet przy dużym wsparciu nauczyciela nie radzi sobie z najprostszymi elementami poszczególnych sprawności językowych realizowanych w ramach minimum programowego.

LEKTURA

1. Ա. Ավագյան - Իմաստուն լորիկը, Ձմեռ
2. Ա. Նազիկյան - Ճննդուկի խորհուրդները
3. Ա. Տերտերյան - Տատիս մաշված գոգնոցը
4. Աթ. Խնկոյան - Մայր ծոխ նամակը, Առաջին փաթիլները, Նկարիչ, Պապն ու շաղգամը, Աքլորն ու մարգարիտը, Ձնձաղիկ, Կարմիր գարուն, Գյուղացին ու արջը, Խոզն ու ագռավը
5. Ալ. Ծատուրյան - Կարդա
6. Ավ. Իսահակյան - Երեկոն գյուղում, Հայորդուս
7. Գ. Բորյան - Քամի
8. Գ. Գաբրիելյան - Տատի ակնոցը, Մորթապաշտը, Արցախցի մանուկները, Արցախ, Ղարաբաղ
9. Գ. Դողդիսանյան - Ծիծեռնակ
10. Գ. Եղիկյան - Չատիկը
11. Գ. Մարյան - Փափուկ ձյուն
12. Գ. Ստամբուլյան - Գարուն
13. Չ. Խալափյան - Մայրիկի ծաղիկը
14. Խ. Գյուլնազարյան - Անձրևի մասին
15. Կ. Եղիազարյան - Կարոտ
16. Հ. Թումանյան - Դպրոցի ճամփան, Մի բաց նամակ ամենքին, Կացին ախպեր, Սուտասանը, Ուլիկը, Ծիտիկի օրորը, Փխսիկի գանգատը, Ծունը, Տերևաթափ, Աշնան վերջը, Ծունն ու կատուն, Ծաղիկները, Կաքավի գովքը
17. Հ. Ծիրազ - Ի՞նչ դառնալ

18. Ղ. Աղայան - Կամակոր այծերը, Մեղուն ու հավը, Գարուն
19. Մ. Կորյուն - Ձմեռն եկավ
20. Մ. Մարգարյան - Կանչում է քեզ
21. Պ. Խաչատրյան - Սեպտեմբեր, Հայաստան
22. Ռ. Ղարիբյան - Արի ծանոթանանք, Ժամանակը ոսկի է, Ժամացույց, Գարուն
23. Ս. Խարազյան - Հացը
24. Ս. Կապուտիկյան - Իմ հայ լեզու, Իմ տատիկ, Կարինոչկան, Մեր տան մեջ, Երեք որդիներ, Երգ հայրենիքի մասին, Հայոց աշխարհ
25. Ս. Մուրադյան - Իմ մայրիկը, Մեծ եմ, թե՛ փոքր, Կրակն ու ջուրը, Ես հայ եմ
26. Ս. Օրբելյան - Մայր ծիծեռնակը
27. Սարմեն - Բարբառ մայրենի, Ընկուզենի, Փաթիլների տակ
28. Ստ. Չոբյան - Պապս, Չրույց երգի մասին
29. Վ. Այգեկցի - Մարդը և առյուծը, Առյուծը, գայլը և ածվեսը, Աղվեսը և թղթատար գայլը
30. Վ. Ալեքսանյան - Թութակը
31. Վ. Անանյան - Սասափ, Լորիկները

II ETAP EDUKACYJNY NAUCZANIE PODSTAWOWE

Klasy IV – VIII

A. Cele kształcenia – wymagania ogólne

- I. Świadomość własnego dziedzictwa narodowego lub etnicznego.
- II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
- III. Tworzenie wypowiedzi.
- IV. Analiza i interpretacja tekstów kultury.

Cele edukacyjne

Wspomaganie umiejętności komunikowania się uczniów i wprowadzenie ich w świat kultury, zwłaszcza poprzez:

1. Poszukiwanie korzeni kultury ormiańskiej.
2. Poznanie uroków Armenii i pogłębianie więzi uczuciowej z nią.
3. Uczenie uczestnictwa w kulturze, zwłaszcza w jej wymiarze symbolicznym i aksjologicznym tak, aby stawała się wewnętrzną i osobistą własnością młodego człowieka.
4. Kształcenie sprawności mówienia, słuchania, czytania, pisanie w zróżnicowanych sytuacjach komunikacyjnych prywatnych i publicznych, rozwijanie zainteresowania uczniów językiem ormiańskim, jako składnikiem dziedzictwa kulturowego.
5. Ujawnienie zainteresowań, możliwości i potrzeb oraz językowych i czytelniczych umiejętności uczniów po to, by wyznaczać odpowiednie działania gwarantujące skuteczność edukacji.
6. Rozbudzanie motywacji czytania i rozwijania umiejętności odbioru dzieł literackich i innych tekstów kultury (także audiowizualnych), a poprzez nie przybliżanie rozumienia człowieka i świata; wprowadzanie w tradycję kultury ormiańskiej. Wypowiedzi uczniów na temat własnych powiązań z ojczyzną:
  - a) własne wspomnienia
  - b) wspomnienia, przekazywane przez członków rodziny
  - c) lektura literatury ormiańskiej

Poznanie Armenii za pomocą materiałów dydaktycznych (kasety video, zdjęcia, obrazy).

Poznawanie mentalności i kultury ormiańskiej przez symbole, które stanowią część dziedzictwa kulturowego.

Kształcenie sprawności mówienia, słuchania, czytania, pisanie przez metody aktywizujące uczniów: gry symulacyjne, dyskusje i debaty.

B. Zadania szkoły

1. Motywowanie do poznawania literatury oraz różnorodnych tekstów kultury ormiańskiej, wzbogacających wiedzę ucznia o człowieka, życiu i świecie z perspektywy współczesności i z odniesieniem do przeszłości.
2. Doskonalenie umiejętności mówienia, słuchania, czytania, pisanie, odbioru różnorodnych tekstów.
3. Tworzenie sytuacji, w których uczenie się języka ormiańskiego następuje przez świadome i refleksyjne jego używanie.
4. Integrowanie różnych zakresów doświadczeń kulturowych.
5. Stwarzanie warunków do oceniania własnych zachowań, uczuć, postaw i umiejętności wynikających z doświadczeń związanych z uczestnictwem w życiu środowiska i kulturze.
6. Rozwijanie w uczniach postaw ciekawości, otwartości i poszanowania innych kultur.

C. Materiał nauczania związany z celami edukacyjnymi

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

1. Świadomość własnego dziedzictwa narodowego lub etnicznego. Uczeń:
  - 1) zna utwory literackie i inne teksty kultury ważne dla poczucia tożsamości narodowej lub etnicznej;
  - 2) zna podstawy kultury i historii narodowej lub etnicznej (bohaterowie, wydarzenia, symbole, legendy).
2. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
Uczeń:
  - 1) czyta teksty ze zrozumieniem ich treści oraz intencji nadawcy;
  - 2) identyfikuje nadawcę i adresata wypowiedzi;
  - 3) charakteryzuje nadawcę wypowiedzi;
  - 4) nazywa swoje reakcje czytelnicze (Np. wrażenia, emocje);
  - 5) identyfikuje wypowiedź, jako tekst literacki, reklamowy, informacyjny;
  - 6) rozpoznaje i rozumie formy gatunkowe – instrukcję (w tym przepis), zaproszenie, życzenia i gratulacje, zawiadomienie i ogłoszenie;
  - 7) określa temat, główną myśl i przesłanie tekstu;
  - 8) dostrzega i uwzględnia relacje między częściami składowymi wypowiedzi (tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie, akapity);
  - 9) formułuje wnioski wynikające z przesłanek zawartych w tekście;
  - 10) rozpoznaje w wypowiedzi prawdę lub fałsz;
  - 11) wyszukuje w tekście informacje wyrażone wprost i pośrednio;
  - 12) odróżnia zawarte w tekście informacje ważne od drugorzędnych;
  - 13) rozumie dosłowne i przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi;
  - 14) korzysta z informacji zawartych w encyklopediach i słownikach;
  - 15) rozpoznaje podstawowe funkcje składniowe wyrazów użytych w zdaniu;
  - 16) rozpoznaje w tekście zdania pojedyncze nierozwinięte i rozwinięte, zdania pojedyncze i złożone (współrzędnie i podrzędnie), równoważniki zdań;

17) rozpoznaje podstawowe części mowy (rzeczownik, czasownik, przymiotnik, przysłówki, liczebnik, zaimek, przyimek, spójnik) i wskazuje różnice między nimi;

18) poprawnie akcentuje wyrazy oraz poprawnie intonuje zdania;

52

19) rozpoznaje przypadki gramatyczne (oddziela temat fleksyjny i końcówkę fleksyjną), osoby i czasy gramatyczne, a także rozumie funkcje rodzajów gramatycznych;

20) rozpoznaje znaczenie niewerbalnych środków komunikowania się: gestu, wyrazu twarzy, mimiki, postawy ciała;

21) dostrzega specyfikę przekazów audiowizualnych (filmów, programów informacyjnych, programów rozrywkowych), potrafi nazwać ich tworzywo (ruchome obrazy, warstwa dźwiękowa).

3. Tworzenie wypowiedzi. Uczeń:

1) tworzy spójne teksty (monologowe i dialogowe) na tematy poruszane na zajęciach, związane z otaczającą rzeczywistością i poznanymi tekstami kultury;

2) dostosowuje sposób wyrażania się do oficjalnej i nieoficjalnej sytuacji komunikacyjnej;

3) formułuje pytania do tekstu;

4) świadomie posługuje się językiem oraz (w wypowiedzi ustnej) mimiką, gestykulacją, postawą ciała;

5) tworzy wypowiedzi pisemne w następujących formach gatunkowych – list prywatny, proste sprawozdanie (Np. z wycieczki, z wydarzeń sportowych), dialog, opowiadanie z dialogiem (twórcze i odtwórcze), pamiętnik i dziennik (pisane z perspektywy bohatera literackiego lub własnej), opis postaci, przedmiotu, krajobrazu, opis dzieła plastycznego (pejzażu), ogłoszenie, zaproszenie, prosta notatka;

6) stosuje odpowiednią kompozycję i układ graficzny zgodny z wymogami danej formy pisemnej (w tym wydziela akapity);

7) wykonuje działania na tekście i zapisuje ich rezultaty: plan odtwórczy (ramowy i szczegółowy);

8) operuje słownictwem z kręgów tematycznych – dom i rodzina, szkoła i nauka, środowisko przyrodnicze i społeczne;

9) rozróżnia i poprawnie zapisuje zdania oznajmujące, pytające i rozkazujące;

10) przekształca zdania złożone w pojedyncze i odwrotnie;

11) przekształca zdania w równoważniki zdań i odwrotnie;

12) stosuje poprawne formy gramatyczne wyrazów odmiennych;

13) pisze poprawnie pod względem ortograficznym;

14) poprawnie używa znaków interpunkcyjnych: kropki, przecinka, średnika, znaku zapytania, cudzysłowu, dwukropka, nawiasu, znaku wykrzyknika;

15) uczestnicząc w dyskusji, słucha z uwagą wypowiedzi innych, prezentuje własne zdanie, broni go, przyjmuje poglądy innych lub polemizuje z nimi;

16) czyta głośno, wyraziście, przekazując intencję tekstu, akcentując właściwe wyrazy, wprowadzając pauzę, stosując odpowiednią intonację;

17) recytuje teksty poetyckie oraz fragmenty prozy, podejmując próbę głosowej ich interpretacji.

4. Analiza i interpretacja tekstów kultury. Uczeń:

1) dostrzega swoistość tworzywa literatury, teatru, filmu;

2) rozpoznaje funkcję tekstu kultury (informacyjną, artystyczną);

3) odróżnia fikcję artystyczną od rzeczywistości;

- 4) odróżnia realizm od fantastyki, stosuje wymienione pojęcia;
  - 5) odbiera teksty kultury na poziomie dosłownym i przerośnym;
- 53
- 6) rozpoznaje, Np. opowiadanie, powieść, baśń, legendę, mit, bajkę, fraszkę, wiersz, przysłowie, komiks oraz inne gatunki literackie charakterystyczne dla kultury mniejszości narodowej lub etnicznej;
  - 7) ocenia działania bohaterów;
  - 8) stosuje ze zrozumieniem pojęcia: epika, liryka, nadawca, odbiorca, autor, narrator, podmiot liryczny, adresat, bohater, świat przedstawiony, wątek, fabuła, akcja, punkt kulminacyjny;
  - 9) konfrontuje sytuację bohaterów z własnymi doświadczeniami;
  - 10) samodzielnie formułuje morał baśni i bajki;
  - 11) rozpoznaje w tekście literackim: porównanie, przerośnię, epitet, wyraz dźwiękonaśladowczy i potrafi wyjaśnić ich rolę;
  - 12) stosuje pojęcia – wers, strofa, rym, rytm, refren; wiersz rymowany i nierymowany;
  - 13) rozpoznaje główne przesłanie i elementy składające się na widowisko teatralne – gra aktorska, reżyseria, dekoracja, charakteryzacja, kostiumy, rekwizyty;
  - 14) rozpoznaje główne przesłanie i elementy składające się na dzieło filmowe i telewizyjne – scenariusz, reżyseria, ujęcie, gra aktorska;
  - 15) odczytuje wartości i ich przeciwieństwa wpisane w teksty kultury (Np. przyjaźń – wrogość, miłość – nienawiść, prawda – kłamstwo, wierność – zdrada).

1. Podstawowe struktury gramatyczne.
2. Podstawowe zasady wymowy i ortografii.
3. Rozumienie pojęć i czynne posługiwanie się terminami: fikcja literacka, świat przedstawiony, nadawca, odbiorca, podmiot mówiący, przerośnia, rytm, bohater, akcja, autor, narrator, epitet, porównanie, rym, strofa, refren, baśń, opowiadanie, proza, poezja.
4. Posługiwanie się terminami związanymi z przekazami ikonicznymi, radiem, telewizją, filmem, teatrem, prasą (wyjaśnienie pojęć w razie potrzeby).
5. Posługiwanie się słownikami oraz stosowanymi materiałami uzupełniającymi.

TREŚCI PROGRAMOWE

A. Materiał nauczania

1. Dom rodzinny. Szacunek dla rodziców, dziadków, krewnych i starszych, święta ormiańskie. Przykłady z utworów literackich. (Վահան Թորոսլենց «Կյանքը հին հոովնեական ճանապարհի վրա», «Մայր», Վահե Հայկ «Կաթիդ փարան չմոռնաս, մամա», Հ. Մահյան «Պապը», Հ. Շիրազ «Մայր», «Ո՞րն է բարո, մեր

հայրենիք», Ավ. Իսահակյան «Մայրիկիս», Սմբատ Շահազիզ «Երագ», Գ. Դողդիսյան «Ծիծեռնակ», Ղ. Աղայան «Հիշողություն», Ն. Չարյան «Հայրենի տուն», Հ. Թումանյան «Հին օրհնություն», Վ. Դավթյան «Մի փոշոտ, փափուկ ճամփա», Հ. Սահյան «Նոր տարվա հետ նորանայով»):

2. Moja miejscowość, najbliższa okolica. Stolica Polski, Ojczyzna, jej symbole i święta narodowe. Rodzinne strony. (Ս. Կապուտիկյան «Խոսք իմ որդուն», Նաիրի Չարյան «Հայոց լեզու», Ս. Նազարյան «Մայրենի լեզու», Ե. Չարենց «Ես իմ անուշ Հայաստանի», «Հայաստանին», Վ. Թերեյան «Տաղ հայերեն լեզվին», Ս. Կապուտիկյան «Արարատ», Հ. Սահյան «Անունդ տալիս», Գ. Էմին «Գեղարդի վանքը», Վ. Դավթյան «Խաչքար», Պ. Սևակ «Հայաստան», «Հայոց լեռները», Պ. Յավորով «Հայերը»):
3. Szkoła, klasa, lekcja. Nazwy przedmiotów, ocen, podręczników, słowników. Urządzenia i wystrój klas, pomoce dydaktyczne do języka i kultury ormiańskiej, biblioteczka, kącik kultury materialnej.
4. Przyroda. Piękno poszczególnych regionów w różnych porach roku, zwłaszcza w Armenii. Wycieczki, aktywny wypoczynek, sport. Przyroda w literaturze dziecięcej. (Ա. Ահարոնյան «Մենավոր ծառը», Վ. Տերյան «Ոսկեհանդերձ եկար», Գարնանամուտ», «Աշնանամուտ», «Աշնան», Հ. Սահյան «Անտառում», Ս. Կապուտիկյան «Երգ միայնակ ծառի մասին», Հ. Ծիրագ «Գարնանամուտ», Հ. Սահյան «Նաիրյան դալար բարդի»):
5. Zdrowie. Zdrowe żywienie (owoce, warzywa, przetwory mleczne). Proste przepisy kulinarne na potrawy ormiańskie. Zagrożenia dla zdrowia.
6. Prawda, dobro, piękno, koleżeństwo, przyjaźń i tolerancja w ormiańskiej literaturze dziecięcej (Վ. Այգեկցի «Այրի կինը և իր որդին», «Իմաստուն դասավորը», «Արդար դասավորը», Հ. Թումանյան «Ոսկու կարասը», «Ոնց է ժպտում իմ հոգին», Ա. Խնկոյան «Գայլն ու շները», «Մեռած խիղճը», Ավ. Իսահակյան «Միրսու երկինք է»):
7. Kultura ludowa. Dawne zwyczaje, ormiańska poezja obrzędowa, kolędy. Legendy ormiańskie. («Մասունցի Դավիթ» էպոս, Գ. Նարեկացի «Տաղ վարդավառի», Ս. Խորենացի «Արտաշես և Արտավազդ», «Հայկ և Բել», Հ. Հովհաննիսյան «Արտավազդ», «Ախ տվեք ինձ», Ավ. Իսահակյան «Վարդավառի տոներ», Վարդան Այգեկցի «Առակներ», Մ. Գոշ «Առակներ», Հայ ժողովրդական հանելուկներ, Հայ ժողովրդական գրույցներ):
8. Rozumienie pojęć i czynne posługiwanie się terminami: fikcja literacka, świat przedstawiony; nadawca, odbiorca, podmiot mówiący; przenośnia, rytm, bohater, akcja, autor, narrator, epitet, porównanie, rym, strofa, refren; baśń, opowiadanie, proza, poezja.
9. Posługiwanie się terminami związanymi ze środkami przekazu — radiem, telewizją, filmem, teatrem, prasą (wyjaśnianie pojęć w razie potrzeby).

10. Posługiwanie się słownikami oraz stosowanymi materiałami uzupełniającymi.

B. Materiał fonetyczny, gramatyczny

1. Alfabet, porównanie z alfabetem polskim, podobieństwa i różnice, litery drukowane i pisane, litery duże i małe.
2. Głoski i litery
3. Rozpoznawanie samogłosek i spółgłosek. Sylaba– część wyrazu zawierająca samogłoskę. Podział wyrazów na sylaby, przenoszenie części wyrazów.
4. Samogłoski
5. Spółgłoski Wymowa samogłosek Wymowa spółgłosek dźwięcznych.
6. Wymowa spółgłosek bezdźwięcznych (zwykłych i przydechowych).
7. Akcent
8. Wyrazy podstawowe, wyrazy pochodne; podstawa słowotwórcza (temat, rdzeń), formant (przedrostek, przyrostek).
9. Wyrazy złożone (złożenia, zrosty, zestawienia).
10. Ubezdźwięcznienie.
11. Przeglós
12. Skróty
13. Ormiańskie znaki pisarskie. Rozpoznawanie zdań oznajmujących, pytających, rozkazujących i wykrzyknikowych.
14. Mowa zależna, mowa niezależna
15. Rozpoznawanie rzeczownika, czasownika, przymiotnika, przysłówka, zaimka, liczebnika, przyimka, spójnika, partykuły, wykrzyknika.

Rzeczownik

1. Kategoria liczby: Liczba pojedyncza, liczba mnoga. Sufiksy (przyrostki) tworzące liczbę mnogą; -er, -ner. Rzeczowniki jednosylabowe przyjmują sufix <-er>, a wielosylabowe <-ner>, np. <mas> „część”- l .mn. <maser> „części”, <marmin> „ciało” - <marmin-ner> „ciała”.
2. Kategoria przypadku: Rzeczownik odmienia się przez przypadki, których jest siedem: mianownik, dopełniacz, celownik, biernik, ablativus, narzędnik i miejscownik. Deklinacja. Typy deklinacyjny. Deklinacja -i, deklinacja -u, deklinacja -odź, deklinacja -an, deklinacja -va, deklinacja „wewnętrzna” -a-, deklinacja

„wewnętrzna” -o-.

3. Kategoria określoności. Rzeczownik bez „rodzajnika” określonego ma znaczenie ogólne, nieokreślone. A wykładnikiem kategorii określoności rzeczownika, zwanym „rodzajnikiem” jest dodawany do rzeczownika morfem o dwu postaciach zależnych od otoczenia fonetycznego: -n-, -y-.

4. Rzeczowniki własne i pospolite.

5. Czasownik

1. Formy czasownika. Czasownik ma formy nieosobowe i osobowe. Nieosobową i nieodmienną formą czasowników są bezokolicznik i imiesłowy. Bezokolicznik na <-el> lub <-al.> np. <erg-el> „śpiewać”, <kard-al> „czytać”. Participia na <-um>, participia na <-el,-acel>, participia na <-u> . Imiesłów na <- ox> np. <erg-ox> „śpiewający”, imiesłów na <-ats> np. <erg-ats> „śpiewawszy”, imiesłów na <-elis> np. <erg-elis> „śpiewając”. Czasownik em ”jestem” (copula) i jego formy gramatyczne. Czasownik ten, nieposiadający formy bezokolicznika a tylko formy osobowe czasu teraźniejszego i przeszłego, służy do nadania rzeczownikowi lub przymiotnikowi (rzadziej przysłówkowi) funkcji orzecznika. Z participiami na <-el,> <-acel>, <-um>, <-u> stwarza osobowe formy czasownika.
2. Osobowe formy czasownika. To jest forma czasownika odmieniająca się przez osoby, liczby, czasy, tryby, strony.
3. Tryby czasowników. Tryb oznajmujący, tryb rozkazujący, tryb łączący, tryb warunkowy, tryb konieczności owy.
4. Czasy. Czas teraźniejszy – participium na <-um> + czasownik em, cz. teraźniejszy. Czas przeszły – participium na <-el >, -acel + czasownik em, cz. przeszły. Czas przyszły – participium na <-u > + czasownik em, cz. teraż.
5. Strony. W ormiańskim języku czasownik ma stronę czynną, stronę bierną i stronę neutralną. /

Przymiotnik

Stopniowanie przymiotników. Stopień wyższy, języku ormiańskim znaczenie stopnia wyższego można wzmocnić stawiając przed przymiotnikiem przysłówek <aveli> „bardziej”. Stopień najwyższy, przy pomocy prefiksu <amen-a> tworzy się stopień najwyższy.

Zaimek

Zaimki. Zaimki osobowe, wskazujące, dzierżawcze, wzajemne, pytające, względne, określające, nieokreślone.

1. Formy gramatyczne i odmiana zaimków osobowych <es>”ja”, <du> “ty”, <na>

”on”, <menq> ”my”, <duq> ”wy”, <nranq> ”one, oni”.

2. Formy gramatyczne zaimków wskazujących. Różnice pomiędzy zaimkami <sa> ”ten”, <da>, <na> ”tamten” i <ajs>, ”to”, <ajd>, <ajn> ”tamto”.
3. Zaimek zwrotny <inqy> ”on sam”. Zaimki wskazujące sufigowane <s>(znaczenie pierwszej osoby), <d>(znaczenie drugiej osoby), <n>(znaczenie trzeciej osoby).
5. Zaimki wzajemne <irar>, <mimjanc>, <mekmeku > ”nawzajem, wzajemnie”. Odmiana.
6. Zaimki pytające i względne. Zaimki pytające <ov?>”kto?”,<incz?>”co?”,<wor?> ”który?”, <inczpisi?> ”jaki?”.
7. Zaimki określające <amen ban>, <amen incz>, <bolory>, <amboxdzy>”wszystko”.
8. Zaimki nieokreślone <incz-wor meky> ”ktoś”, <worjewe meky> ”ktokolwiek” <worjewe ban> ”cokolwiek”, <womanq> ”niektórzy” <jerbeq> ”nigdy”.

Liczebnik

Liczebniki główne, porządkowe, ułamkowe, zbiorowe.

1. Formy gramatyczne liczebników głównych.
2. Formy gramatyczne liczebników porządkowych.
3. Formy gramatyczne liczebników ułamkowych.
4. Formy gramatyczne liczebników zbiorowych.

Przyimek

Przysłówek

Spójnik

Wykrzyknik

Partykula

c. Materiał ortograficzny

1. Pisownia rzeczowników w liczbie mnogiej.
2. Pisownia rzeczowników własnych.
3. Pisownia liczebników ułamkowych.
4. Pisownia liczebników porządkowych.
5. Pisownia form trybu rozkazującego.

6. Pisownia przyimków.
7. Pisownia partykuł.
8. Pisownia skrótów.

d. Materiał słownikowo-frazeologiczny i syntaktyczny.

1. Polskie odpowiedniki wyrazów ormiańskich.
2. Słowniczki tematyczne najczęściej używanych rzeczowników, czasowników, przymiotników, np.: ojczyzna, miejsce urodzenia, szkoła, przyroda.
3. Wyrazy o znaczeniu podobnym (synonimy), wyrazy o znaczeniu przeciwstawnym (antonimy), wyrazy o tym samym brzmieniu (homonimy).
4. Wyrazy pokrewne.
5. Posługiwanie się słownikami (np. dwujęzycznym ormiańsko-rosyjskim, rosyjsko-polskim, tematycznym, frazeologicznym) oraz stosowanymi materiałami uzupełniającymi.
7. Podstawowe formuły grzecznościowe w liście.
8. Przysłowia ormiańskie. Nieskomplikowane zdania złożone współrzędnie i podrzędnie.

D. Przewidywane osiągnięcia

1. Mówienie:
  - na tematy: otaczającej rzeczywistości, własnych zainteresowań, literatury, ze świadomością emocjonalnego nacechowania wypowiedzi oraz próbami ich oceny (zwłaszcza etycznej);
  - płynne, z poprawną i wyraźną artykulacją oraz dykcją, akcentowaniem, intonacją, pauzowaniem i tempem (w tym wygłaszanie tekstów z pamięci).
2. Słuchanie:
  - uważne i skuteczne;
  - rozmaitych wypowiedzi, w różnych celach i sytuacjach.
3. Czytanie:
  - ciche ze zrozumieniem;
  - głośne i wyraziste z uwzględnieniem zasad kultury żywego słowa.
4. Pisanie:

- w związku z potrzebami codziennej komunikacji, w związku z czytaną literaturą, z zachowaniem reguł kompozycyjnych, stylistycznych, gramatycznych i estetycznych;
- w różnych prostych formach, także krótkich wypracowań;
- krótkich tekstów kierowanych do różnych adresatów (list, zaproszenie, pozdrowienie).

E. Procedury osiągnięcia celów

Kształcenie literackie i kulturalne

- Doskonalenie form wypowiedzi ustnych i pisemnych o charakterze informacyjnym (zaproszenie, ogłoszenie).
- Pisanie referatu, dziennika.
- Układanie planów ramowych i szczegółowych do samodzielnych wypowiedzi ustnych i pisemnych.
- Analiza utworu literackiego. Problematyka, motywy postępowania bohaterów i ich ocena. Charakterystyka bohatera.
- Zbieranie informacji i korzystanie z różnego typu źródeł i materiałów (encyklopedie, słowniki, prasa, internet, kasyety). Ćwiczenie poprawnej wymowy ormiańskiego języka ogólnego. Doskonalenie recytacji oraz wyraziste czytanie utworów literatury pięknej.
- Dyskusja na tematy związane z lekturą. Argumentacja własnego stanowiska.
- Wyodrębnienia tematu i głównego problemu w różnego typu utworach.
- Poprawne i precyzyjne posługiwanie się językiem ojczystym, adekwatne do sytuacji komunikacyjnej (oficjalnej i nieoficjalnej), z zachowaniem norm kultury języka.
- Posługiwanie się różnymi odmianami języka ormiańskiego w zależności od stylu wypowiedzi.
- Wartościowanie różnych zjawisk artystycznych, utworów literackich i innych dzieł sztuki z perspektywy historycznej i uniwersalnej.

Kształcenie językowe

- Doskonalenie poprawnej wymowy i pisowni samogłosek, spółgłosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, spółgłoski *j* oraz dwugłosek.
- Ćwiczenia w posługiwaniu się słownikami.
- Analiza budowy słowotwórczej wyrazu.
- Utrwalanie znajomości zasad pisowni.

F. Opis założonych osiągnięć ucznia

Kształcenie literackie i kulturalne

Uczeń:

- Redaguje wypowiedzi ustne lub pisemne na określony temat, przy zastosowaniu formalnych i graficznych wyznaczników tekstu właściwych dla danej formy.
- Układa plan, pisze notatkę.
- Analizuje i interpretuje utwór literacki.
- Recytuje i wyraziście czyta teksty literatury pięknej.
- Charakteryzuje bohatera utworu literackiego.
- Zabiera głos w dyskusji, argumentuje swoje stanowisko.
- Umiejętnie korzysta z różnego źródeł i materiałów.

Kształcenie językowe

Uczeń:

- Poprawnie wymawia i pisze samogłoski, spółgłoski i dwugłoski. Dokonuje analizy fonetycznej wyrazu.
- Celowo i świadomie posługuje się synonimami, antonimami, frazeologizmami.
- Analizuje budowę słowotwórczą wyrazów.
- Potrafi wskazać części wyrazu, wyrazy pokrewne, wyrazy złożone.
- Zna pisownię i reguły tworzenia skrótów i skrótowców.
- Posługuje się poprawnym ormiańskim językiem literackim.

G. Propozycje metod oceny

- Od klasy czwartej przynajmniej jedna praca klasowa powinna dotyczyć samodzielnego pisemnego opracowania tekstu: w klasie IV sprawozdania z lektury fragmentu prozy beletrystycznej (z uwzględnieniem cech podmiotu mówiącego, specyfiki jego języka, typu i układu zdarzeń), w klasie V fragmentu utworu dramatycznego, w klasie VI opisu i interpretacji utworów poetyckich.
- Trzy prace klasowe sprawdzające umiejętność dłuższej wypowiedzi związanej z lekturą, życiem ucznia, jego najbliższym otoczeniem.
- Dwa sprawdziany gramatyczne sprawdzające wiadomości i umiejętności z zakresu nauki o języku.
- Omówienie prac klasowych i sprawdzianów gramatycznych.
- W ciągu roku szkolnego należy ocenić dwie dłuższe prace domowe (opis, streszczenie, recenzja, problematyka utworu itp.).
- Ćwiczenia ortograficzne zapobiegawcze, utrwalające i sprawdzające.

- Kontroli i ocenie podlegają również dłuższe wypowiedzi ustne(spójność, dobór środków językowych, staranność wymowy).
- Przedmiotem kontroli i oceny powinno być również uczestnictwo ucznia w lekcji (aktywność, przygotowanie merytoryczne do realizowanych w klasie zadań). Tu wykorzystać należy przede wszystkim funkcję motywacyjną i afirmacyjną ocen pozytywnych.

Ocenianie sprawdzianów ortograficznych:

- 0 błędów – celujący (6)
- 1 błąd – bardzo dobry (5)
- 2-3 błędy – dobry (4)
- 4-6 błędów – dostateczny (3)
- 7-9 błędów – dopuszczający (2)
- 10 błędów – niedostateczny (1)

Prace stylistyczne powinny być oceniane za poprawne zrozumienie i rozwinięcie tematu, zgodność kompozycji z podaną formą, jak również za estetykę zapisu.

Wszystkie kryteria ocen powinny być jawne – należy zapoznać z nimi uczniów na początku roku szkolnego.

KRYTERIA OCEN

Ocena celująca

Uczeń poziomem wiadomości znacznie wykracza poza program nauczania języka ormiańskiego w danej klasie. Stosuje szeroki zakres słownictwa bardziej złożonego, potrafi budować spójne zdania, rozumieć ogólny sens różnorodnych tekstów i rozmów, potrafi wydobyć potrzebne informacje i przekształcić je w formę pisemną. Zabiera głos w rozmowie, posługuje się poprawnym językiem prawie nie popełniając błędów. Potrafi w sposób spójny przetłumaczyć tekst. Używa poprawnej pisowni i interpunkcji.

Aby otrzymać ocenę celującą, uczeń pracuje metodą projektów, a swoje osiągnięcia potrafi zaprezentować na forum klasy lub zajmuje punktowane miejsca w konkursach i olimpiadach językowych co najmniej na szczeblu dzielnicowym.

Ocena bardzo dobra

Uczeń na ogół używa szerokiego zakresu słownictwa i potrafi budować zdania w większości wypadków spójne. Rozumie ogólny sens różnorodnych tekstów bez trudności. Potrafi napisać

zdanie zawierające pełne struktury. Pisze teksty na ogół dobrze zorganizowane; opanował treść uzupełniającą, dodatkowo wymaganą na ocenę bardzo dobrą.

Ocena dobra

Uczeń potrafi poprawnie operować prostymi strukturami często używa zakresu słownictwa odpowiedniego do zdania. Potrafi zazwyczaj zrozumieć ogólny sens prostych tekstów i rozmów. Rozumie część kluczowych informacji w różnych tekstach i rozmowach. Mówi spójnie, choć czasem z wahaniem, zdarza mu się popełniać zauważalne błędy. Opanował treść rozszerzającą dodatkowo wymaganą na ocenę dobrą.

Ocena dostateczna

Uczeń używa poprawnie ograniczonego słownictwa. Potrafi zrozumieć część kluczowych informacji. Zazwyczaj rozumie polecenia nauczyciela. Czasem potrafi przekazać wiadomość. Mówi z wahaniem. Próbuje napisać zdanie zawierające struktury i słownictwo. Czasem używa nieprawidłowej pisowni i interpunkcji. Opanował treść podstawową programu nauczania.

Ocena dopuszczająca

Uczeń potrafi poprawnie opanować niedużą ilość prostych struktur, dysponuje niewielkim zakresem słownictwa, często niepoprawnie używa codziennego słownictwa. Potrafi od czasu do czasu zrozumieć ogólny sens prostych tekstów i rozmów. Potrzebuje pomocy lub podpowiedzi. Czasem potrafi przekazać wiadomości, ale z trudnościami, popełnia wiele zauważalnych błędów. Ma trudności z napisaniem zdania, używa w większości nieprawidłowej pisowni i interpunkcji, opanował jednak treść konieczną wymaganą na ocenę dopuszczającą

Ocena niedostateczna

Uczeń ma bardzo duże trudności w przekazywaniu wiadomości. Operuje pojedynczymi słowami w języku angielskim, używa raczej języka ojczystego. Nie rozumie, co się do niego mówi. Nie potrafi poprawnie zbudować zdania, odpowiedzieć na pytanie nawet z pomocą nauczyciela. Ma minimalny zasób słów, nie zna struktur gramatycznych, co uniemożliwia mu komunikację językową. Nie opanował treści koniecznych.

LEKTURA

1. Utwory zaproponowane przez uczniów i nauczyciela.
2. Baśnie, legendy, opowiadania i utwory poetyckie. (Հ. Թումանյան «Աղթամար», «Փարվանա», Աղավնու վանքը», «Շունն ու կատուն», Չարի վերջը», «Գանձիկ ախպեր», «Մի կաթիլ մեղրը», Թագավորն ու չարչին», «Լուսավորչի կանթեղը», Ավ. Իսահակյան «Հավերժական սերը», «Մոր սիրտը», «Ասպետի սերը»):
3. Fragmenty ormiańskiej klasyki dziecięcej i młodzieżowej przy systematycznym motywowaniu uczniów do samodzielnego poznawania całych tekstów. Է. Օհանյան «Բարեկրթության խնամկարներ»):

4. Utwory prozatorskie i poetyckie wprowadzające w tradycję narodową i współczesność literacką – stosowanie do możliwości i potrzeb uczniów. (Հ. Թումանյան - Պոեմներ, Լեզենդներ, Բալլադներ, Բանաստեղծություններ, Հեքիաթներ, Պատմվածքներ, Ավ. Իսահակյան - Բանաստեղծություններ, Հեքիաթներ, Պոեմներ, Լեզենդներ, Արձակ ստեղծագործություններ, Գ. Սունդուկյան «Պեպո», «Խաթաբալա», Բաֆֆի «Սամվել», Հ. Պարոնյան «Մեծապատիվ մուրացկաններ», Նար-Դոս «Մեր թաղը», «Նեղ օրերից մեկը», «Տանտիրոջս աղջիկը», «Սպանված աղավնին», «Պայքար», Գ. Չոհրապետ - Նովելներ, Ե. Չարենց «Գիրք ճանապարհի», Ա. Բակունց «Մթնաձոր», «Ալպիական մանուշակ», Սպիտակ ձին», Միրհավը, «Լառ Մարգար», Դ. Դեմիրճյան «Վարդանանք», «Ծիրվանգաղես», «Արտիստը», «Քաոս», «Պատվի համար», «Նամուս», Մուրացյան «Գևորգ Մարգալետունի», Հ. Ծիրազ «Քնար Հայաստանի», Վ. Անանյան «Հովազաձորի գերիները», Պ. Սևակ «Անրեյի զանգակատուն», Վ. Տերյան - Երկեր)։

5. Teksty reprezentatywne dla różnych rodzajów, ze szczególnym uwzględnieniem utworów epickich. /Teksty adaptowane dla klas /V–VIII/.

III ETAP EDUKACYJNY LICEUM

A. Cele kształcenia – wymagania ogólne

- I. Świadomość własnego dziedzictwa narodowego lub etnicznego.
- II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
- III. Tworzenie wypowiedzi.
- IV. Analiza i interpretacja tekstów kultury.

Cele edukacyjne

1. Opanowanie języka ormiańskiego zapewniające sprawną komunikację językową w różnych sytuacjach prywatnych i publicznych.
2. Uczestniczenie w kulturze, szczególnie w wymiarze symbolicznym tak, aby stawała się osobistą własnością młodego człowieka.
3. Wszechstronny rozwój ucznia jako przygotowanie do aktywnej obecności w społeczeństwie.
5. Zdolność ucznia do odnajdywania swojego miejsca w warunkach wielokulturowości.

B. Zadania szkoły

1. Rozwijanie w uczniach poczucia własnej wartości, tożsamości ormiańskiej oraz wiary we własne możliwości językowe.
2. Kształcenie i doskonalenie umiejętności mówienia, słuchania, czytania, pisania, odbioru różnorodnych tekstów kultury.
3. Tworzenie sytuacji, w których uczenie się języka następuje poprzez świadome i refleksyjne jego używanie (bez obciążenia wiedzą teoretyczną).
4. Rozwijanie w uczniach postawy ciekawości, otwartości i poszanowania innych kultur.
5. Integrowanie różnych płaszczyzn kulturowych, stwarzanie możliwości uczestnictwa w kulturze współczesnej na bazie obcowania z tradycją.
6. Ukazywanie wkładu Ormian w kulturę polską i rozwój Polski.

C. Treści nauczania – wymagania szczegółowe

1. Świadomość własnego dziedzictwa narodowego lub etnicznego. Uczeń:
  - 1) zna utwory literackie i inne teksty kultury ważne dla poczucia tożsamości narodowej lub etnicznej;
  - 2) zna podstawy kultury i historii narodowej lub etnicznej (bohaterowie, wydarzenia, symbole, legendy).
2. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. Uczeń:
  - 1) czyta teksty ze zrozumieniem ich treści oraz intencji nadawcy;
  - 2) identyfikuje nadawcę i adresata wypowiedzi;
  - 3) charakteryzuje nadawcę wypowiedzi;
  - 4) nazywa swoje reakcje czytelnicze (np. wrażenia, emocje);
  - 5) identyfikuje wypowiedź jako tekst literacki, reklamowy, informacyjny;
  - 6) rozpoznaje i rozumie formy gatunkowe – instrukcję (w tym przepis), zaproszenie, i gratulacje, zawiadomienie i ogłoszenie;
  - 7) określa temat, główną myśl i przesłanie tekstu;
  - 8) dostrzega i uwzględnia relacje między częściami składowymi wypowiedzi (tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie, akapity);
  - 9) formułuje wnioski wynikające z przesłanek zawartych w tekście;
  - 10) rozpoznaje w wypowiedzi prawdę lub fałsz;
  - 11) wyszukuje w tekście informacje wyrażone wprost i pośrednio;
  - 12) odróżnia zawarte w tekście informacje ważne od drugorzędnych;
  - 13) rozumie dosłowne i przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi;
  - 14) korzysta z informacji zawartych w encyklopediach i słownikach;
  - 15) rozpoznaje podstawowe funkcje składniowe wyrazów użytych w zdaniu;
  - 16) rozpoznaje w tekście zdania pojedyncze nierozwinięte i rozwinięte, zdania pojedyncze i złożone (współrzędnie i podrzędnie), równoważniki zdań;
  - 17) rozpoznaje podstawowe części mowy (rzeczownik, czasownik, przymiotnik, przysłówek, liczebnik, zaimek, przyimek, spójnik) i wskazuje różnice między nimi;
  - 18) poprawnie akcentuje wyrazy oraz poprawnie intonuje zdania;
  - 19) rozpoznaje przypadki gramatyczne (oddziela temat fleksyjny i końcówkę fleksyjną), osoby i czasy gramatyczne, a także rozumie funkcje rodzajów gramatycznych;

20) rozpoznaje znaczenie niewerbalnych środków komunikowania się: gestu, wyrazu twarzy, mimiki, postawy ciała;

21) dostrzega specyfikę przekazów audiowizualnych (filmów, programów informacyjnych, programów rozrywkowych), potrafi nazwać ich tworzywo (ruchome obrazy, warstwa dźwiękowa).

3. Tworzenie wypowiedzi. Uczeń:

1) tworzy spójne teksty (monologowe i dialogowe) na tematy poruszane na zajęciach, związane z otaczającą rzeczywistością i poznanymi tekstami kultury;

2) dostosowuje sposób wyrażania się do oficjalnej i nieoficjalnej sytuacji komunikacyjnej;

3) formułuje pytania do tekstu;

4) świadomie posługuje się językiem oraz (w wypowiedzi ustnej) mimiką, gestykulacją, postawą ciała;

5) tworzy wypowiedzi pisemne w następujących formach gatunkowych – list prywatny, proste sprawozdanie (np. z wycieczki, z wydarzeń sportowych), dialog, opowiadanie z dialogiem (twórcze i odtwórcze), pamiętnik i dziennik (pisane z perspektywy bohatera literackiego lub własnej), opis postaci, przedmiotu, krajobrazu, opis dzieła plastycznego (pejzażu), ogłoszenie, zaproszenie, prosta notatka;

6) stosuje odpowiednią kompozycję i układ graficzny zgodny z wymogami danej formy pisemnej (w tym wydziela akapity);

7) wykonuje działania na tekście i zapisuje ich rezultaty: plan odtwórczy (ramowy i szczegółowy);

8) operuje słownictwem z kręgów tematycznych – dom i rodzina, szkoła i nauka, środowisko przyrodnicze i społeczne;

9) rozróżnia i poprawnie zapisuje zdania oznajmujące, pytające i rozkazujące;

10) przekształca zdania złożone w pojedyncze i odwrotnie;

11) przekształca zdania w równoważniki zdań i odwrotnie;

12) stosuje poprawne formy gramatyczne wyrazów odmiennych;

13) pisze poprawnie pod względem ortograficznym;

14) poprawnie używa znaków interpunkcyjnych: kropki, przecinka, średnika, znaku zapytania, cudzysłowu, dwukropka, nawiasu, znaku wykrzyknika;

15) uczestnicząc w dyskusji, słucha z uwagą wypowiedzi innych, prezentuje własne zdanie, broni go, przyjmuje poglądy innych lub polemizuje z nimi;

16) czyta głośno, wyraziście, przekazując intencję tekstu, akcentując właściwe wyrazy, wprowadzając pauzę, stosując odpowiednią intonację;

17) recytuje teksty poetyckie oraz fragmenty prozy, podejmując próbę głosowej ich interpretacji.

4. Analiza i interpretacja tekstów kultury. Uczeń:

1) dostrzega swoistość tworzywa literatury, teatru, filmu;

2) rozpoznaje funkcję tekstu kultury (informacyjną, artystyczną);

3) odróżnia fikcję artystyczną od rzeczywistości;

4) odróżnia realizm od fantastyki, stosuje wymienione pojęcia;

5) odbiera teksty kultury na poziomie dosłownym i przenośnym;

6) rozpoznaje, np. opowiadanie, powieść, baśń, legendę, mit, bajkę, fraszkę, wiersz, przysłowie, komiks oraz inne gatunki literackie charakterystyczne dla kultury mniejszości narodowej lub etnicznej;

7) ocenia działania bohaterów;

8) stosuje ze zrozumieniem pojęcia: epika, liryka, nadawca, odbiorca, autor, narrator, podmiot liryczny, adresat, bohater, świat przedstawiony, wątek, fabuła, akcja,

punkt kulminacyjny;

9) konfrontuje sytuację bohaterów z własnymi doświadczeniami;

10) samodzielnie formułuje morał baśni i bajki;

11) rozpoznaje w tekście literackim: porównanie, przenośnię, epitet, wyraz dźwiękonaśladowczy i potrafi wyjaśnić ich rolę;

12) stosuje pojęcia – wers, strofa, rym, rytm, refren; wiersz rymowany i nierymowany;

13) rozpoznaje główne przesłanie i elementy składające się na widowisko teatralne – gra aktorska, reżyseria, dekoracja, charakteryzacja, kostiumy, rekwizyty;

14) rozpoznaje główne przesłanie i elementy składające się na dzieło filmowe i telewizyjne – scenariusz, reżyseria, ujęcie, gra aktorska;

15) odczytuje wartości i ich przeciwieństwa wpisane w teksty kultury (np. przyjaźń – wrogość, miłość – nienawiść, prawda – kłamstwo, wierność – zdrada).

a. Tematyka

1. Uczeń w domu. Charakterystyka własnej osoby, rodziców, rodzeństwa i krewnych (imię, data i miejsce urodzenia, miejsce zamieszkania, rodzaj mieszkania, wiek, zawód lub nazwa szkoły, wygląd zewnętrzny (wzrost, kolor włosów, oczu i inne cechy charakterystyczne). Uroczystości rodzinne: urodziny, imieniny, święta. Składanie życzeń, śpiewanie, wręczanie kwiatów, prezentów. Zawody krewnych (Անձնախմբի բանաբան).
2. Miejsce zamieszkania: kraj, region, wieś, miasto. Miejsce zamieszkania przodków (gniazdo rodowe). Główne cechy charakterystyczne dla obu regionów (krajobraz, klimat). Opis domu (mieszkania), umeblowanie, urządzenia techniczne, biblioteczka domowa z działem ormiańskim (książki w języku ormiańskim – poezja, proza, historia, wspomnienia, podręczniki, do nauki języka ormiańskiego, słowniki, książki w języku polskim z problematyką ormiańskiego, prasa ormiańska, wycinki z prasy polskiej o Armenii, pamiątki z imprez ormiańskich – programy watr, programy teatralne, widokówki, foldery z różnych miejscowości, które są gniazdami rodowymi przodków.
3. Uczeń w szkole. Nauczanie, profile nauczania, przedmioty, lekcje, czynności ucznia i nauczyciela na lekcjach, oceny, przybory i pomoce szkolne, personel szkolny, cechy ucznia i nauczyciela, porządek, dyscyplina. Wygląd budynku szkolnego i klasy.
4. Życie rodzinne, towarzyskie i kulturalne ucznia. Obowiązki domowe, czynności codzienne. Spotkania rodzinne i towarzyskie, spotkania z okazji imprez kulturalnych (święta, wesele, chrzciny, dni kultury ormiańskiej, imprezy kulturalne dla dzieci i młodzieży, konkursy językowe, plastyczne, muzyczne itd.).
5. Dzień powszedni i świąteczny Ormian w przeszłości. Obrzędy związane z pracą w polu, w domu, ze świętami, poczęstunki okolicznościowe, przepisy kulinarne (tradycyjne potrawy ormiańskie – dolma, szaszłyk, ser biały, sudzuch, basturma, szyla, harisa, lawasz, pachlawa). Typowe zawody Ormian (kupcy, złotnicy, tłumacze, adwokaci, itd.). Odzież powszednia i świąteczna – kobiet, dziewcząt, mężczyzn i chłopców. Typowa chata ormiańska i budynki gospodarcze w przeszłości (izby,

wyposażenie, wystrój, ozdoby sprzętów). Ormiańska poezja obrzędowa: kolędy, kołysanki.

6. Zdrowie, higiena, profilaktyka. Znaczenie diety jarzynowo-owocowej, ruchu, snu. Negatywny wpływ tytoniu, alkoholu, narkotyków na rozwijający się, dojrzewający organizm młodego człowieka. Objawy najczęstszych chorób, ich nazwy. /Polska prasa prozdrowotna „Teraz zdrowie”, „Zdrowie twoje” (w aptekach – bezpłatne, tłumaczenie na język ormiański wybranych artykułów dotyczących zdrowia młodych ludzi).
6. Wielopłaszczyznowe wykorzystanie tekstu literackiego; akcentowanie wartości ideowych, moralnych, estetycznych; wprowadzanie pojęć z zakresu historii i teorii literatury (kompozycja, narracja, podmiot liryczny, symbol, kontrast, środki wyrazu artystycznego).
8. Stosowanie różnych form wypowiedzi pisemnej (opowiadanie, streszczenie, opis, charakterystyka, sprawozdanie).
9. Wprowadzanie uczniów w technikę uczenia się i wyposażenie ich w narzędzia samodzielnej pracy umysłowej.

b. Materiał gramatyczny

1. Wymowa, części mowy, podstawowe zasady ortograficzne – materiał ze szkoły podstawowej
2. Zbiorowe rzeczowniki.
3. Czasowniki proste i złożone.
4. Formy gramatyczne czasowników złożonych.
5. Deklinacja czasownika <em> „jestem” w czasie teraźniejszym i w czasie przeszłym
6. Tryb oznajmujący. Czasy trybu oznajmującego. Typy czasów trybu oznajmującego – prosty czas, złożony czas.
7. Czasowniki nieregularne. Deklinacja czasowników nieregularnych. Strony czasownika. Czasowniki, które mają stronę aktywną (czynną), np. pisać.
8. Czasowniki, które mają stronę pasywną (bierną), np. być pisany.
9. Czasowniki, które mają stronę neutralną, np. spać, biegać.
10. Czasowniki, które pełnią funkcję rzeczownika i są w przypadku narzędnika (odpowiednik polskich imiesłów przysłówkowych) np. <jergel>– „śpiewać”, <jergel(y)> – „śpiewanie” w funkcji rzeczownika, w mianowniku, <jergelow>– „śpiewając” w narzędniku.
11. Przysłówki dla określenia czasu, miejsca, ilości i formy.
12. Spójniki współrzędne i podrzędne.

c. Słownictwo, frazeologia i składnia

1. Wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne.
2. Wyrazy przerośne
3. Frazeologia języka ormiańskiego – przysłowia o dzieciach
4. Zdanie ze względu na cel wypowiedzi oraz na ich budowę.
5. Związki wyrazów w zdaniu(zgody, rzędu, przynależności).
6. Podmiot i orzeczenie (rodzaje).
7. Przydawka
8. Dopelnienie
9. Okolicznik
10. Zdania złożone współrzędnie i podrzędne.
11. Mowa zależna, mowa niezależna.
12. Akcent zdaniowy

d. Materiał ortograficzny

1. Pisownia partykuł.
2. Pisownia wykrzykników.
3. Pisownia przysłówek.
4. Pisownia mowy zależnej i niezależnej.

Zwroty grzecznościowe używane w kontaktach między Ormianami

Powitanie i pożegnanie

Witam	Բարև ձեզ /Բարև Ձեզ
Dobrego poranka!	Բարի լույս
Dzień dobry!	Բարի օր
Dobry wieczór!	Բարի երեկո
Dobranoc!	Բարի գիշեր
Do widzenia!	Ցտեսություն
Powodzenia!	Հաջողություն
Do zobaczenia!	Մինչ հանդիպում
Z Panem Bogiem!	Աստված Ձեզ հետ
Jak się macie?	Ինչպե՞ս եք ապրում

Co słyhać?	Ի՞նչ կա, չկա
Co nowego?	Ի՞նչ նորություն ունեք
Cześć!	Ողջույն
Życzę szczęśliwej podróży!	Բարի ճանապարհ
Bądź zdrow!	Ողջ եղիք

Zwroty używane przy spotkaniach

Czy my się znamy?	Մենք ճանաչու՞մ ենք իրար
Tak, ja jestem Wahan z Erywania.	Այո, ես Վահանն եմ, Երևանից
A Pan jest skąd?	Իսկ Դուք որտեղի՞ց եք
(Ja) jestem z Warszawy.	Ես Վարշավայից եմ
Co u Was słyhać? (Co słyhać?)	Ինչպե՞ս են Ձեր գործերը
Wszystko w porządku.	Ամեն ինչ լավ է /կարգին է/

Poznajmy się. Ja nazywam się Wartan Wartanian.

Արի ծանոթանանք: Իմ անունը Վարդան է, իսկ ազգանունս՝ Վարդանյան

Karine Hakopian, a to mój brat Karen /przyjaciel Geworg/

Կարինե Հակոբյան, իսկ սա իմ եղբայրն է՝ Կարենը /ընկերը՝ Գևորգը/

Przepraszanie

Przepraszam	Ներողություն
Proszę wybaczyć	Կներեք, ներեցեք խնդրեմ
Bardzo mi przykro	Ցավում եմ
To przykre	Ցավալի է
Przepraszam za spóźnienie	Ներեցեք ուշացման համար
Przepraszam, ale to nie moja wina	Ներեցեք, բայց ես մեղավոր չեմ
Przepraszam, że przeszkadzam	Կներեք, որ խանգարում եմ

Odpowiedź na przepraszanie

Nie szkodzi (Nic nie szkodzi)	Ոչինչ
Nic się nie stało	Ոչինչ չի պատահել
To nic (nic takiego)	Դա կարևոր չի

Wszystko jest w porządku

Ամեն ինչ կարգին է

Prośba. Propozycja. Porada

Proszę mi podać

Խնդրում եմ ինձ փոխանցել

Proszę mi podać

Տվեք, խնդրեմ

Proszę mi pomóc

Օգնեք, խնդրեմ

Proszę mi pozwolić

Թույլ տվեք, խնդրեմ

Proszę powiedzieć

Ասացեք, խնդրեմ

Proszę

Խնդրեմ / խնդրում եմ

Czy mógłby pan być uprzejmy i ...

Բարի եղեք...

Czy pozwoli mi Pan zapytać?

Թույլ տվեք հարցնել

Nie będzie Pan przeciwko temu?

Դուք դեմ չե՞ք

Proszę usiąść

Նստեք, խնդրեմ

Czy można usiąść

Կարելի՞ է նստել

Proszę się nie fatygować

Նեղություն մի կրեք

Czy, nie będzie Pan przeciw temu?

Դուք դեմ չե՞ք

Z przyjemnością

Հաճույքով

Oczywiście

Բնարկե

Bez wątpienia

Անկասկած

Jestem do Pańskich usług

Ձեր տրամադրության տակ եմ

Zaproszenie, życzenie, gratulacje, kondolencje

Czy mogę Pana (Panią) zaprosić?

Ես ուզում եմ Ձեզ հրավիրել

Serdecznie zapraszam

Սրտանց հրավիրում եմ

Miło mi będzie Pana zaprosić

Շատ հաճելի Ձեզ հրավիրել

Najlepsze życzenia Świąteczne i Noworoczne

Շնորհավոր Սուրբ Ծնունդ և Ամանոր

Wesołych i spokojnych świąt

Ուրախ և խաղաղ տոներ եմ ցանկանում

Szczęśliwego Nowego Roku

Շնորհավոր Նոր Տարի /Ամանոր

Życzę szczęścia i zdrowia

Առողջություն և հաջողություն եմ ցանկանում

Chrystus zmartwychwstał

Հիսուս հարյավ ի մեռելոց

Wszystkiego najlepszego

Ամենայն բարիք

Najlepsze życzenia urodzinowe

Շնորհավոր ծննդյանդ տարեդարձը

Wszystkiego najlepszego na nowej drodze życia

Gratuluję, życzę ...
Moje kondolencje ...

Ամենայն բարիք նոր կյանքի շեմին
Շնորհավորում եմ, ցանկանում եմ
Ցավակցում եմ

Dziękowanie

Dziękuję (dzięki)
Dziękuję za wszystko
Jestem wdzięczny Panu
Bardzo dziękuję
Z góry dziękuję
Serdecznie dziękuję
Nie ma za co
Pan jest bardzo miły
Jest mi miło
Drobiazg (drobnostka)

Շնորհակալություն
Շնորհակալ եմ ամեն ինչի համար
Երախտապարտ եմ
Շատ շնորհակալություն
Կանխավ շնորհակալություն
Մեծապես շնորհակալ եմ
Կարիք չկա/ չարժե
Դուք շատ բարի եք
Շատ հաճելի է
Դա մանրուք է

D. Przewidywane osiągnięcia

Najistotniejszym osiągnięciem będzie rozbudzenie zamięłowania do języka, historii i kultury ormiańskiej.

1. Wyrównywanie poziomu i rozwijanie umiejętności wyniesionych ze szkoły podstawowej w zakresie mówienia, słuchania, czytania i pisania:
  - budowanie wypowiedzi mówionych i pisanych zgodnie z intencją i okolicznościami (w powiązaniu z sytuacjami życiowymi i poprawnością językową),
  - rozpoznawanie i tworzenie wypowiedzi informujących, opisujących, wartościujących oraz służących wyrażaniu opinii, przekonywaniu i uzasadnianiu poglądów,
  - dokonywanie celowych zabiegów redakcyjnych w zakresie poprawiania i parafrazowania tekstów własnych i cudzych,
  - operowanie strukturami gramatycznymi odpowiednio do sytuacji i kontekstu wypowiedzi.
2. Samokształcenie:
  - poszukiwanie informacji w różnych źródłach i ich porządkowanie,
  - umiejętne i rozumne korzystanie ze środków masowego przekazu; klasyfikowanie i elekcjonowanie informacji.
3. Odbiór tekstów kultury:

- dostrzeganie i omawianie swoistych właściwości poznawanych utworów i tekstów kultury,
- rozpoznawanie wartości w utworach oraz próby ich oceny na tle wartości uniwersalnych,
- twórcze wykonywanie utworów w żywym słowie lub innych formach artystycznych.

E. Procedury osiągnięcia celów

Kształcenie językowe

- Ćwiczenia w poprawnym budowaniu zdań pojedynczych ze szczególnym uwzględnieniem szyku wyrazów w zdaniu.
- Ćwiczenia poprawnej wymowy ormiańskiego języka literackiego.
- Stale wzbogacenie czynnego słownika uczniów z uwzględnieniem związków frazeologicznych, stosowanie porównań i przenośni.
- Ćwiczenia w pisaniu wielkich i małych liter.
- Ćwiczenia w posługiwaniu się słownikami.
- Ćwiczenia w poprawnym stosowaniu przypadków rzeczownika i przymiotnika, przyimków oraz form czasownikowych.
- Stosowanie znaków interpunkcyjnych w zdaniach złożonych.
- Znaki interpunkcyjne w mowie niezależnej.
- Ćwiczenia akcentuacyjne (ustne i pisemne).

Kształcenie literackie i kulturalne

- Doskonalenie i rozszerzenie form wypowiedzi poznanych w klasach poprzednich ze szczególnym uwzględnieniem opowiadania, opisu, streszczenia, charakterystyki postaci, dyskusji, sprawozdania.
- Opis sytuacji. Opis dzieła sztuki.
- Dyskusja na tematy związane z lekturą i współczesnymi wydarzeniami oraz na temat audycji radiowych i programów telewizyjnych, oglądanych filmów, sztuk teatralnych. Podsumowanie dyskusji.
- Próba pisania rozprawki na tematy związane z życiem ucznia. Notatka.
- Redagowanie krótkiego przemówienia okolicznościowego.
- Sporządzanie pisma użytkowego (życiorys, protokół).
- Plany ramowe i szczegółowe do samodzielnych wypowiedzi ustnych i pisemnych. Układ treści w wypracowaniu według planu. Ćwiczenia redakcyjne w związku z opracowywaniem według planu. Ćwiczenia redakcyjne w związku z opracowywaniem tematów z lektury lub wydarzeń współczesnych.
- Ćwiczenia w interpretacji głosowej tekstów czytanych lub recytowanych przez uczniów.
- Ciche czytanie tekstu przygotowujące do wspólnego omawiania go w klasie.

Omawianie problematyki przeczytanych utworów. Motywy i ocena postępowania bohaterów.

- Rozróżnianie momentów lirycznych, epickich i dramatycznych w utworze literackim. Omawianie kompozycji utworu literackiego oraz jego właściwości językowych. Rozróżnianie rodzajów fabuły utworu.
- Określanie gatunku literackiego (ballada, poemat, nowela, opowiadanie, dramat).

F. Opis założonych osiągnięć ucznia

Kształcenie językowe

Uczeń:

- Rozróżnia części zdania, części mowy i ich formy.
- Rozpoznaje rodzaje zdań.
- Potrafi dokonać rozbioru logicznego zdania pojedynczego.
- Potrafi wskazać części wyrazu, wyrazy pokrewne, rodzinę wyrazów, wyrazy złożone i skrótowce.
- Potrafi określoną część mowy wskazać w zdaniu.
- Potrafi prawidłowo stosować przypadki rzeczowników i przymiotników oraz formy czasownikowe.
- Poprawnie buduje zdania z przyimkami.
- Zna podstawowe zasady akcentuacji. Poprawnie akcentuje wyrazy.

Kształcenie literackie i kulturalne

Uczeń:

- Swobodnie wypowiada się na różne tematy. Zabiera głos w dyskusji, potrafi uzasadnić własne zdanie.
- Potrafi dokonać różnorodnych przekształceń tekstu w zależności od formy wypowiedzi.
- Umie napisać charakterystykę postaci, rozprawkę, streszczenie, sprawozdanie z lektury
- Samodzielnie posługuje się słownikami i encyklopediami.
- Opisuje i analizuje świat przedstawiony w utworach literackich, teatralnych, filmowych:

- Potrafi wskazać cechy gatunków literackich.
- Rozróżnia rodzaje rymów i ich układ w wierszu.
- Rozróżnia rodzaje literackie (epika, liryka, dramat).
- Kształtuje własną osobowość. Wzbogaca sferę przeżyć i system wartości w oparciu o wybrane wzorce lekturowe.
- Potrafi określić miejsce i rolę literatury w życiu człowieka.

G. Propozycje metod oceny

- Od klasy pierwszej poczynając przynajmniej jedna praca klasowa powinna dotyczyć samodzielnego pisemnego opracowania tekstu: w klasie I sprawozdania z lektury fragmentu prozy beletrystycznej (z uwzględnieniem cech podmiotu mówiącego, specyfiki jego języka, typu i układu zdarzeń), w klasie II fragmentu utworu dramatycznego, w klasie III opisu i interpretacji utworów poetyckich.
- Trzy prace klasowe sprawdzające umiejętność dłuższej wypowiedzi związanej z lekturą, życiem ucznia, jego najbliższym otoczeniem.
- Dwa sprawdziany gramatyczne sprawdzające wiadomości i umiejętności z zakresu nauki o języku.
- Omówienie prac klasowych i sprawdzianów gramatycznych.
- W ciągu roku szkolnego należy ocenić dwie dłuższe prace domowe (opis, streszczenie, recenzja, problematyka utworu itp.).
- Ćwiczenia ortograficzne zapobiegawcze, utrwalające i sprawdzające.
- Kontroli i ocenie podlegają również dłuższe wypowiedzi ustne (spójność, dobór środków językowych, staranność wymowy).
- Przedmiotem kontroli i oceny powinno być również uczestnictwo ucznia w lekcji (aktywność, przygotowanie merytoryczne do realizowanych w klasie zadań). Tu wykorzystać należy przede wszystkim funkcję motywacyjną i afirmacyjną ocen pozytywnych.

Ocenianie sprawdzianów ortograficznych:

0 błędów	– celujący (6)
1 błąd	– bardzo dobry (5)
2-3 błędy	– dobry (4)
4-6 błędów	– dostateczny (3)
7-9 błędów	– dopuszczający (2)
10 błędów	– niedostateczny (1)

KRYTERIA OCEN

Ocena celująca

Uczeń poziomem wiadomości znacznie wykracza poza program nauczania języka ormiańskiego w danej klasie. Stosuje szeroki zakres słownictwa bardziej złożonego, potrafi budować spójne zdania, rozumie ogólny sens różnorodnych tekstów i rozmów, potrafi wydobyć potrzebne informacje i przekształcić je w formę pisemną. Zabiera głos w rozmowie, posługuje się poprawnym językiem prawie nie popełniając błędów. Potrafi w sposób spójny przetłumaczyć tekst. Używa poprawnej pisowni i interpunkcji.

Aby otrzymać ocenę celującą, uczeń pracuje metodą projektów, a swoje osiągnięcia potrafi zaprezentować na forum klasy lub zajmuje punktowane miejsca w konkursach i olimpiadach językowych co najmniej na szczeblu dzielnicowym.

Ocena bardzo dobra

Uczeń na ogół używa szerokiego zakresu słownictwa i potrafi budować zdania w większości wypadków spójne. Rozumie ogólny sens różnorodnych tekstów bez trudności. Potrafi napisać zdanie zawierające pełne struktury. Pisze teksty na ogół dobrze zorganizowane; opanował treść uzupełniającą, dodatkowo wymaganą na ocenę bardzo dobrą.

Ocena dobra

Uczeń potrafi poprawnie operować prostymi strukturami często używa zakresu słownictwa odpowiedniego do zdania. Potrafi zazwyczaj zrozumieć ogólny sens prostych tekstów i rozmów. Rozumie część kluczowych informacji w różnych tekstach i rozmowach. Mówi spójnie, choć czasem z wahaniem, zdarza mu się popełniać zauważalne błędy. Opanował treść rozszerzającą dodatkowo wymaganą na ocenę dobrą.

Ocena dostateczna

Uczeń używa poprawnie ograniczonego słownictwa. Potrafi zrozumieć część kluczowych informacji. Zazwyczaj rozumie polecenia nauczyciela. Czasem potrafi przekazać wiadomość. Mówi z wahaniem. Próbuje napisać zdanie zawierające struktury i słownictwo. Czasem używa nieprawidłowej pisowni i interpunkcji. Opanował treść podstawową programu nauczania.

Ocena dopuszczająca

Uczeń potrafi poprawnie opanować niedużą ilość prostych struktur, dysponuje niewielkim zakresem słownictwa, często niepoprawnie używa codziennego słownictwa. Potrafi od czasu do czasu zrozumieć ogólny sens prostych tekstów i rozmów. Potrzebuje pomocy lub podpowiedzi. Czasem potrafi przekazać wiadomości, ale z trudnościami, popełnia wiele zauważalnych błędów. Ma trudności z napisaniem zdania, używa w większości nieprawidłowej pisowni i interpunkcji, opanował jednak treść konieczną wymaganą na ocenę dopuszczającą

Ocena niedostateczna

Uczeń ma bardzo duże trudności w przekazywaniu wiadomości. Operuje pojedynczymi słowami w języku angielskim, używa raczej języka ojczystego. Nie rozumie, co się do niego mówi. Nie potrafi poprawnie zbudować zdania, odpowiedzieć na pytanie nawet z pomocą

nauczyciela. Ma minimalny zasób słów, nie zna struktur gramatycznych, co uniemożliwia mu komunikację językową. Nie opanował treści koniecznych.

Prace stylistyczne powinny być oceniane za poprawne zrozumienie i rozwinięcie tematu, zgodność kompozycji z podaną formą, jak również za estetykę zapisu.

Wszystkie kryteria ocen powinny być jawne – należy zapoznać z nimi uczniów na początku roku szkolnego.

Lektury

1. Utwory prozatorskie i poetyckie wprowadzające w tradycję i współczesność literacką – stosowanie do możliwości i potrzeb.
2. Teksty reprezentatywne dla różnych rodzajów, gatunków i form artystycznego wyrazu, ze szczególnym uwzględnieniem utworów epickich, w tym odmian prozy fabularnej i historycznej.
3. Teksty publicystyczne, popularnonaukowe oraz inne teksty kultury codziennej.

Uwagi:

- Szczegółowy dobór lektur do gimnazjum pozostawiamy w gestii nauczyciela
- W propozycjach lektur (dla wszystkich etapów edukacyjnych) nie uwzględniono przekładów z języków obcych, które w szczególnych przypadkach mogą okazać się pomocne.

Wybrane ormiańskie teksty literackie – poezja, proza, dramat, reportaż

Lektury (kl. V - VIII, liceum)

1. Կորյուն «Վարք Մաշտոցի»
2. Մովսես Խորենացի «Հայկի ապստամբության պատերազմի և Բելի մահվան մասին» (հատված «Հայոց Պատմություն»-ից)
3. Դավթի և Մելիքի մենամարտը հատված «Սասունցի Դավիթ» էպոսից
4. Գ. Նարեկացի «Մատյան ողբերգության»
5. Նեսրես Շնորհալի 6 Հանելուկներ
6. Փրիկ «Գանգատ»

7. Հայ ժողովրդական հանելուկներ
8. Նահապետ Քուչակ - Հայրեններ
9. Մ. Գոշ - Առակներ
10. Վ. Այգեկցի - Առակներ
11. Սայաթ-Նովա - Բանաստեղծություններ
12. Խ Արծվյան «Վերք Հայաստանի», «Պարապ վախտի խաղալիք»
13. Ղ. Ալիշան - Բանաստեղծություններ
14. Մ. Նալբանդյան «Ազատություն»
15. Ռ. Պատկանյան «Հույս»
16. Պ. Պոռչյան «Հացի խնդիր»
17. Մ. Պեշիկթաշյան - Բանաստեղծություններ
18. Պ. Դուրյան - Բանաստեղծություններ
19. Ղ. Աղայան «Հիշողություն». «Հնարագետ ջուլիակը»
20. Գ. Դողդիսանյան «Ծիծեռնակ»
21. Աշուղական արվեստ Ջիվանի
22. Գ. Սունդուկյան «Պեպո». «Խաթաբալա». «Քանդած օջախ»
23. Բաֆիի «Սամվել»
24. Հ. Պարոնյան «Մեծապատիվ մուրացկաններ»
25. Ծիրվանզադե «Քառո», «Նամուս», «Պատվի համար»
26. Մուրացյան «Առաքյալը», «Գևորգ Սարգսյետունի»
27. Նար-Դոս «Մեր թաղը»
28. Գ. Զոհրապ - Նովելներ
29. Հ. Թումանյան - Պոեզիա, արձակ

- 30.Ավ. Իսահակյան - Պոեզիա, արձակ
- 31.Մ. Մեծարենց - Բանաստեղծություններ
- 32.Սիամանթո - Բանաստեղծություններ
- 33.Դ. Վարուժան - Բանաստեղծություններ
- 34.Վ. Տերյան - Բանաստեղծություններ
- 35.Հ Հակոբյան - Բանաստեղծություններ
- 36.Ե. Շարենց - Պոեմներ
- 37.Դ. Դեմիրճյան «Վարդանանք»
- 27.Ստ. Չորյան «Պապ թագավոր», «Մի կյանքի պատմություն»
- 28.Ա Բակունց - Երկեր
- 39.Վ Թորոպենց - Երկեր
- 40.Մ. Արմեն «Հեղնար աղբյուր»
- 41.Վ. Անանյան «Սևան ափին»
- 42.Ս. Իսանզադյան - Պատմվածքներ
- 43.Հ. Սահյան - Բանաստեղծություններ
44. Ս. Կապուտիկյան - Բանաստեղծություններ
- Գ. Էմին - Բանաստեղծություններ
- Պ. Սևակ - Պոեմներ, Բանաստեղծություններ
- Վ. Պետրոսյան «Վերջին ուսուցիչը», «Մենավոր ընկուզենին»
- Մ. Գալշոյան «Մարութա սարի ամպերը»
- Հ. Մաթևոսյան «Օգոստոս», «Տերը»

UWAGI DO REALIZACJI PROGRAMU

1. Specyfika nauczania języka ormiańskiego

Język ormiański jest językiem ojczystym dla ucznia pochodzenia ormiańskiego, językiem powszechnej komunikacji jest dla niego język polski, bo mieszka w Polsce. Ale ma drugą ojczyznę – Armenię. Ma wzory poprawnej wymowy, włączając stację radiową lub telewizyjną swej drugiej ojczyzny. Istnieją różnice i podobieństwa między nauczaniem języka ormiańskiego dzieci ormiańskich a nauczaniem języka polskiego lub języka obcego dzieci polskich. Dzieci polskie mają jeden język ojczysty i wybrane, dotychczas nie znane, języki obce. Dzieci ormiańskie mają prawie od samego początku, a od okresu przedszkolnego na pewno, jak już wiadomo, dwa języki ojczyste – ormiański i polski.

Różnica między nauczaniem języka ormiańskiego a jakimkolwiek językiem obcym jest zauważalna, ponieważ w większości uczniowie posługują się językiem ormiańskim od dziecka w domu rodzinnym, ale krąg tematyczny jest przeważnie zawężony do życia codziennego w rodzinie i z tego względu różni się od nauczania języka polskiego, ojczystego dla uczniów Polaków, którzy posługują się językiem polskim wszędzie i prawie zawsze, i prawie wszyscy od początku językiem literackim. Poprawną polszczyznę słyszą od najmłodszych lat w programach telewizyjnych, radiowych, filmach, w spektaklach teatralnych itd., a dzieci ormiańskie mają taką możliwość jedynie na lekcjach języka ormiańskiego i dla tego istnieje pewne podobieństwo w nauczaniu języka ormiańskiego i języka obcego. W związku z tym nie da się postawić znaku równości między nauczaniem języka ormiańskiego, a nauczaniem języka ojczystego polskiego, chociaż na etapie zaawansowanym nauczania języka ormiańskiego można przejść szereg elementów z nauczania języka polskiego. Natomiast na etapie początkowym i podstawowym można korzystać z doświadczeń nauczania języka obcego, a na wszystkich etapach wskazane jest korzystanie także a doświadczeń nauczania języków mniejszości, w której dany język jest językiem rodzimym. Dlatego nauczyciel języka ormiańskiego powinien orientować się w metodyce nauczania języka polskiego, w metodyce języków obcych oraz w metodyce nauczania języków mniejszości.

2. Dobór materiału nauczania:

Materiał nauczania języka ormiańskiego dobrano tak, aby obejmował wiadomości dotyczące następujących działów:

1. Literatura ormiańska z elementami historii i teorii literatury
2. Nauka o języku
3. Wątki religijne
4. Wątki kultury Armenii
5. Życie codzienne współczesnego ucznia, jego środowisko, zainteresowania i przeżycia.

Wszystkie działy powinny wzajemnie się przenikać i służyć kształceniu sprawności językowej.